

ÇALIŞMA TUTUMU ÖLÇEĞİ VE GEÇERLİK-GÜVENİRLİK ANALİZLERİ*

Sefer YAVUZ **

Özet

Çalışma Tutumu Ölçeği ve Geçerlik-Güvenirlik Analizleri

Çalışma üzerine yapılan araştırmaların çoğu çalışma ve bir başka değişken arasındaki ilişkiyi incelemeye yöneliktir. Bu araştırmada ise bireylerin/çalışanların bizzat "çalışma faaliyeti" hakkındaki tutumları ele alınmıştır. Bu amaçla Mistik Yönelimli-Teslimiyetçi Çalışma Tutumu, Kolay Kazanç Yönelimli-Hazcı Çalışma Tutumu ve İş Yönelimli-Çileci Çalışma Tutumu olmak üzere üç boyuttan oluşan bir çalışma tutumu ölçeği geliştirilmiş ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: Çalışma, çalışma tutumu, sanayi işçileri.

Abstract

Working Attitude Scale and Validity-Reliability Analysis

Most of the studies done related working aimed to research relationship working and an another factor. This research examined the attitudes of the individuals/workers about of the "working action". Thus, it is composed a Working Attitude Scale that contains Mystic Inclined-Fatalistic Working Attitudes, Easily Income Inclined-Hedonistic Working Attitudes and Working Inclined-Ascetic Working Attitudes with validity-reliability analysises.

Key words: Working, working attitude, industrial workers.

---

* Bu makale, *Dini Değerlerin Çalışma Hayatındaki Yeri; Sanayi İşçileri Üzerine Bir Araştırma: Çorum Örneği* (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2008) adlı doktora tezinin ilgili bölümü esas alınarak geliştirilmiştir.

** Dr., Hitit Ü. İlahiyat Fakültesi

1. Giriş

Birey, hayatının devamı için pek çok şeye ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaçların şekli ya da öncelik sırası değişebilse de zorunlulukları hiçbir zaman ortadan kalkmamaktadır. İhtiyaçlarının temini yolunda bireyin karşısına çıkan “çalışma/çalışmak” bir başka açıdan toplumsal var oluşu mümkün kılan bir gelişmişlik düzeyini yakalamaya yönelik olarak onun içinde olması gereken dini ve toplumsal bir zorunluluğu da ifade eder.¹ Bu sebeplerden çalışma, birey için insan olmanın varlık-temeline ait bir eylem olarak değerlendirilebilir.²

Sanayi işçilerinin örneklem olarak seçildiği bu araştırmada katılımcıların çalışmaya yönelik tutumlarını ölçmek üzere bir çalışma tutumu ölçeği geliştirmek hedeflenmiştir. Tutum, bireyin bir olay, olgu, obje vs. ile ilgili düşünce, duygu ve davranışlarının yönünü, bir bakıma bireyin söz konusu tutum objesi ile ilgili eğilimini anlatır. Çalışma tutumu da bireyin “çalışma” olgusu hakkında sahip olduğu duygu, düşünce ve davranışlardan oluşan bütünü anlatır.³ Araştırmamızda ele aldığımız biçimiyle çalışma tutumu kavramıyla kastedilen, katılımcıların çalışma tutumu ölçeğinde yer alan ve çalışma hayatının çeşitli yönlerini ilgilendiren konularla ilgili sorulara, başka bir ifadeyle ölçek maddelerine verdikleri tepkilerin/yanıtların bütünüdür. Bunun nicel göstergesi aldıkları tutum puanı olacaktır.

2. Yöntem

Bireylerin sahip olduğu bilgi, tutum ve değerlendirmeler birbirinden farklı üç biçim ve içerik altında toplanabilir. Birincisi değersel bilgi; sosyal/kültürel kurallara, tutum ve değerlere göre olan, gerekenin (ideal kültürün) bilgisidir. Örneğin “yaramaz kız çocuklarının dövülmesi” ile ilgili değersel bilgiye ulaşmak için, örnekleme “yaramaz kız çocuğu dövülmeli mi?” şeklinde bir soru yöneltilmelidir. Bu sorunun olumlu yanıtı “dövülmeli”; olumsuz yanıtı ise dövülmemeli olacaktır. İkincisi, davranışsal bilgi; gerçek uygulama, ilişki ve davranışların nasıl olduğu hakkında bir gözlemcinin nesnel (objektif) bilgisi ya da gerçek kültürün gözlemlere belge ve kanıtlara dayalı bilgisidir. Davranışsal bilgiye ulaşmak için aynı soru “siz yaramazlık yapan öz kızınızı döver misiniz?”

---

1 Tevhit Ayengin, “Çalışmanın Dini Temelleri: Kalvinizm ve İslam Örneği”, *İslami Araştırmalar*, Ankara 2005, c. 18, sayı: 4, ss. 463-472.

2 Takıyettin Mengüsoğlu, *Felsefi Anthropoloji*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1971, s. 204.

3 Veysel Uysal, *Dini Tutum Davranış ve Şahsiyet Özellikleri*, İFAV Yay., İstanbul 1996, s. 118.

niz?" şeklinde sorulur. Bu tür bir sorunun yanıtı ise olumlu, "döverim"; olumsuz, "dövmem" olacaktır. Üçüncüsü, tutumsal bilgi; gerçek uygulama ve davranışların neler ya da nasıl olduğu üzerinde grup ve bireylerin toplu ya da kişisel bilgisidir. Tutumsal bilgiyi hedefleyen bir araştırmacı aynı soruyu "size göre yaramaz kız çocukları dövülür mü?" şeklinde sormalıdır. Bu tür bir sorunun ise olumlu yanıtı, dövülür; "olumsuz", yanıtı "dövülmez" olacaktır.⁴ Dolayısıyla bir tutum ölçeğindeki bütün tutum maddeleri, olgusal durumların değil, arzu edilenlerin ya da edilmeyenlerin ifadesi olmalıdır. Çünkü olgusal durumları gösteren ifadelerle, davranışları birbirinden tamamen farklı olan bireyler aynı cevabı verebilirler.⁵

Çalışma tutumu ile ilgili tutumsal bilgiye ulaşmayı hedeflediğimiz ve iş yönelimli-çileci, mistik yönelimli-teslimiyetçi ve kolay kazanç yönelimli-hazcı çalışma tutumları olmak üzere üç kategoride ele aldığımız çalışma tutumu ölçeği anket formunda yer alan bütün maddeler tutumsal bilgiyi hedefler şekilde ifadelendirilmiştir. Hazırlanan anket formu 404 denekten oluşan bir örnekleme uygulanmış veriler SPSS paket programı vasıtasıyla analiz edilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliği faktör analizi ile incelenmiştir.⁶ Faktör analizi veri toplama aracının alt ölçeklerden oluşup oluşmadığı,⁷ oluşuyorsa ilgili alt ölçeklerin her birinin aynı yapıyı ölçüp ölçmediğini⁸ test etmek için yapılan bir analizdir. Faktör analizi birbiriyle ilişkisi yüksek olan, aynı yapıyı ölçen maddeleri tek bir grupta toplamanın yanı sıra bir ölçekte farklı yapıları ölçen maddeleri ve bu yapıların neler olduğunu,⁹ başka bir ifadeyle, ölçeğin, katılımcıların verdikleri tepkiler arasındaki farkı ayırt edip edemediğini, yani teorik varsayım ile kişilerin tepkilerinin örtüşüp örtüşmediğini¹⁰ ortaya çıkaran matematiksel bir analiz tekniğidir.

Yapı geçerliliğinden sonra çalışma tutumu ölçeğinin güvenirlik çalışmaları-

-
- 4 Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1994, ss. 132-136.
 5 Ezel Tavşancıl, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yay., Ankara 2002, ss. 142-143.
 6 Ayrıntılı bilgi için bakınız; Şener Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem A Yay., Ankara 2007, s. 123, Ezel Tavşancıl, *age*, s. 46, vd.
 7 Ahmet Onay, "Dindarlık Ölçme Çalışmaları", *İslami Araştırmalar*, Ankara 2001, c. 14, sayı: 3-4, s. 445.
 8 Niyazi Akyüz, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Din Anlayışı*, Gündüz Yay., Ankara 2007, s. 48.
 9 Hakkı Kardeş, *Gördes ve Çevresinde Dini Hayat*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006, s. 18.
 10 Onay, agm, s. 445.

na geçilmiştir. Güvenirlik bir testin veya bir ölçeğin ölçmek istediği şeyi tutarlı ve istikrarlı bir biçimde ölçme derecesidir, başarılı bir test veya ölçek benzer şartlarda tekrar uygulandığında benzer sonuçlar vermelidir.¹¹

Geçerlilik ve güvenilirlik arasında yakın bir bağ vardır. Eğer ölçek mükemmel bir geçerliliğe sahipse, mükemmel bir güvenilirliğe de sahiptir. Eğer ölçek güvenilir değilse mükemmel bir geçerliğe de sahip olamaz, çünkü ölçülen değerler tesadüfi hata terimini de içermektedir. Kısacası güvenilir olmama geçerliliği de riske sokmaktadır. Ancak bir ölçeğin güvenilir olması geçerliğin sağlandığı anlamına gelmeyebilir. Geçerlilik için güvenilirlik bir gerek şarttır, ancak yeterli değildir.¹²

3. Evren

Araştırmanın evreni Çorum'daki çeşitli fabrika ve sanayi kuruluşlarında çalışan bütün işçilerdir.

Çorum SSK il Müdürlüğü'nden aldığımız bilgilere göre Ağustos 2007 tarihi itibarıyla Çorum ili sınırları içerisinde Müdürlüğe kayıtlı sigortalı işçi sayısı 37.928 (otuz yedi bin dokuz yüz yirmi sekiz)dir. Yine Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğünden aldığımız bilgilere göre sadece Organize Sanayi Bölgesinde yer alan çeşitli fabrikalarda çalışan kayıtlı işçi sayısı yaklaşık 5000-5500 kişidir. Bu sayının büyükten küçüğe göre sektörel dağılımı yaklaşık olarak şu şekildedir; tekstil(iplik fabrikası, gömlek fabrikası, halı vb.) 1800-2000 kişi, Toprak Sanayi(vitriye seramik, banyo gereçleri) 600 kişi, makine 500 kişi, ve diğerleri(gıda, yem, galvaniz, boru, kereste, ziraat aletleri, egzoz, medikal ürünler, çivi ve tel, kaset, suntalem, boya, PVC doğrama, kalıp...) yaklaşık 2000 kişidir.

4. Örneklem

Bu çalışmada örneklem belirlenirken kota yönteminden yararlanılmıştır. Bu yöntemde kota içerisine girecek olanların seçimi iki aşamada gerçekleşir. Birinci aşamada incelenecek olan grubun minyatür bir modeli oluşturulur. İkinci aşamada ise her kategorideki katılımcıların sayısı (kotası) kararlaştırılır. Model, kişilere, ailelere, mesleklere, ikamet yerine, bölgeye... göre oluşturulabilir. Araştırmamızda model sektörel dağılıma göre oluşturulmuştur Model oluş-

---

11 Remzi Altunışık, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu, Engin Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, 3. Baskı, Sakarya Kitapevi, Sakarya 2004, s. 113.

12 *Aynı eser*, s. 117.

turmada önemli olan her kategorideki oranın evrenin tamamındaki orantısal dağılıma mümkün olduğu kadar yakın olmasıdır.¹³

Örneklem modeli Çorum ili sınırları içinde faaliyet gösteren en büyük sektörler arasından seçilmiştir. Bunlar tekstil, makine ve toprak sanayi içerisinde değerlendirileceğimiz vitriye seramik/banyo gereçleri sanayidir. Ayrıca Ankara-Samsun karayolu çevresinde yerleşik tuğla-kiremit, makine ve un fabrikalarında çalışan işçileri de örnekleme dâhil edilmiştir. Toplam anket uygulanan işçi sayısı 404'dür. Sektörlere göre işçi dağılımı ve anket formu dağılımı aşağıdaki gibi olmuştur.

Vitriye seramik ve banyo gereçleri ile tuğla kiremit sanayinin içinde bulunduğu Toprak Sanayi işçi sayısı yaklaşık 4148 kişi (%44,2); anket uyguladığımız kişi sayısı 177(%44,25).

İplik sanayi ve hazır giyim sanayinin de içinde bulunduğu Tekstil Sanayi işçi sayısı 2829 kişi (%30,3); anket uyguladığımız kişi sayısı 121(%30,25).

Oto yedek parça (özellikle oto radyatör) ve döküm sanayinin içinde bulunduğu makine sanayi işçi sayısı 1394 (%15); anket uyguladığımız işçi sayısı 61(%15,09).

Kağıt ve Kağıt ürünleri Sanayi işçi sayısı 572 (% 6,1); anket uyguladığımız işçi sayısı 24(%6).

Un fabrikalarından oluşan Un Sanayi işçi sayısı 411 (%4,4); anket uyguladığımız işçi sayısı 17(%4,2) dir.

5. Çalışma Tutumu Ölçeğinin Hazırlık Aşaması

Anket formunun hazırlanmasında, önce bilimsel araştırma teknikleri ile ilgili eserlerden, daha sonra sanayileşme, işçi kültürü, değerler, din ve dini yönelim, tutumlar, sosyal psikoloji ve din sosyolojisiyle ilgili çeşitli çalışmalardan, saha araştırmalarından yararlanılmış, bu alandaki uzmanların görüşlerine başvurulmuştur. Konunun, fertlerin çalışma, kazanma, harcama, üretim, tüketim, zenginlik, fakirlik, yatırım... anlayışları ile ilgili olması, ayrıca örneklemin farklı eğitim seviyesinden bireyler içermesi anket sorularının hazırlanmasında çok dikkatli davranmamızı gerektirmiştir. Anket maddeleri, mümkün olduğu kadar sade, açık ve kısa ifadelerle indirgenmiş, zaman zaman konuyu ifade eden yerleşmiş ifadeler, vecize ve deyişlerden yararlanılmıştır. Maddeler seçilirken

13 Duverger, *aqe*, ss. 169-170.

araştırmanın hedeflediği konu dışına taşmadan, araştırmada yer alan varsayımlarla ilişkili, araştırılmak istenen konunun/sorunun tam ve eksiksiz yansıtılmasını sağlayan, yalın ve anlaşılır ifadeler kullanılmış, tepki yaratabileceği, ürkütücü veya kaçamak yanıtlara yol açabileceği tahmin edilen ifadelerden kaçınılmıştır. Bu durumda olan fakat anket formunda yer alması gereken ifadeler ise tekrar düzenlenerek forma yerleştirilmiştir. Aynı tutumu ölçmek için seçilmiş, aynı yöndeki ifadeler herhangi bir yönlendirmeye sebep olmaması için rastgele dağıtılmıştır. Soru sayısının fazlalığından kaynaklanabilecek bir takım sakıncaları ortadan kaldırmak amacıyla madde sayısı mümkün olduğunda az tutulmaya çalışılmış, ancak bunu yaparken sorunun anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etmek amacıyla aynı tutuma yönelik birden fazla madde kullanmaktan kaçınılmamıştır.

Maddeler belirlendikten sonra anket formu, araştırma evreninden 61 kişiye uygulanmıştır. Ön araştırma niteliğindeki bu işlemde sonra formdan 11 soru çıkartılmış ve bazı sorular da yeniden düzenlenerek forma yerleştirilmiştir. Böylece anket formu son şeklini almıştır.

6. Çalışma Tutumu Ölçeğinin Geçerliliği ve Güvenirliği

Ölçek geliştirmede en önemli aşamalardan biri geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarıdır. Zira, ancak geçerli ve güvenilir bir ölçek kullanılarak toplanan verilerle doğru çıkarımlar yapılabilir. Geçerlik ve güvenilirliği test edilemeyen veriler analiz için risklidir.¹⁴

Geçerlilik, bir test veya ölçeğin ölçülmek istenen şeyi ölçme derecesidir. Bir veri toplama aracının geçerliliğini tespit etmek için çeşitli geçerlilik testleri geliştirilmiştir. Bunlardan biri de yapı geçerliliğidir. Yapı geçerliliği ölçeğin hangi kavram veya özellikleri ölçtüğünün belirlenmesini inceler.¹⁵

Ölçeğimizin yapı geçerliliği faktör analizi ile incelenmiştir. Anket formunda yer alan çalışma tutumu ölçeği maddelerine uygulanan faktör analizinde toplam yük değeri 1.0 ve üzeri olan on altı faktör tespit edilmiş ancak bu faktörlerden üçünün yoğun olduğu görülmüştür. Böylece toplam 54 maddeden meydana gelen çalışma tutumu ölçeğimizin üç faktörden oluşması kararlaştırılmıştır. Tekrar faktör analizi yapılarak faktör yük değeri .30'un altında olan maddeler envanterden çıkarılmıştır. Bunlar; 22 maddeden oluşan Mistik Yönelimli-

---

14 Onay, agm, s. 444.

15 Altunışık ve diğerleri, *age*, ss. 112-113.

Teslimiyetçi Çalışma Tutumu ölçeğindeki “birikimlerimi arsa ya da altın olarak değerlendiririm”, “çalışmada amaç geçimini sağlayacak kadar para kazanmaktır”, “fazla mal-mülk insanı dinden uzaklaştırır”, “geçim derdiyle hep rızık peşinde koşmamalıdır”, “zenginlik kişi ile Allah arasında engeldir” maddeleri; 17 maddeden oluşan Kolay Kazanç Yönelimli-Hazcı Çalışma Tutumu ölçeğinde yer alan “çalışma, para kazanmak için yapılan bir zorunluluktur” maddesi ve yine 17 maddeden oluşan İş Yönelimli-Çileci Çalışma Tutumu ölçeğindeki “kişi aldığı eğitime göre kendine is seçmelidir”, “kişi hem zengin hem de dindar bir hayat sürebilir”, “başarının reçetesi çok çalışmaktır”, “arkadaş olacağım kimselelerin dürüst olmasını isterim” maddeleridir. Böylece Mistik Yönelimli-Teslimiyetçi Çalışma Tutumu ölçeğinin 17; Kolay Kazanç Yönelimli-Hazcı Çalışma Tutumu ölçeğinin 16 ve İş Yönelimli-Çileci Çalışma Tutumu ölçeğinin 12 maddeden oluşması kararlaştırılmıştır.

Yapı geçerliliğinden sonra çalışma tutumu ölçeğinin güvenilirlik çalışmalarına geçilmiştir. İç tutarlılığının bir göstergesi olarak güvenilirlik katsayısı (Cronbach Alpha) hesaplanmıştır.

6.1. Mistik Yönelimli-Teslimiyetçi Çalışma Tutumu Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği

Mistik Yönelimli-Teslimiyetçi Çalışma tutumunu betimlemek üzere geliştirilen ölçeğin faktör ve madde analizi sonuçları Tablo 1’de verilmiştir. Buna göre ölçek 17 maddeden meydana gelmektedir. Ölçek maddelerinin bir biriyle ilişkisini ve aynı yapıyı ölçüp ölçmediğini gösteren birinci faktör yük değerleri .70 ve .36 arasında değişmektedir. Bu değerler ölçek maddelerinin yeterli düzeyde ilişkili ve aynı yapıyı ölçen maddelerden oluştuğunu göstermektedir. Yine ölçekte yer alan maddelerin ayırt etme gücünü ortaya koyan madde toplam korelasyonu değerleri .61 ile .30 arasında değişmektedir. Bu değerler ölçek maddelerinin yeterli düzeyde ayırt etme gücüne sahip olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .85 ve faktörün tek başına açıkladığı varyans miktarı ise %32’ dir.

Tablo 1. Mistik Yönelimli-Teslimiyetçi Çalışma Tutumu Ölçeğinin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları

Mistik Yönelimli-Teslimiyetçi Çalışma Tutumu Ölçek Maddeleri	Birinci Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
Zenginliği veren Allah'tır	.70	.61
Fazla kazanç Allah yolunda harcanmalıdır	.67	.61
Para Allah yolunda harcandıkça daha da artar	.65	.55
Her şey kaderde yazıldığı gibi gerçekleşir	.66	.56
Kişi maddi sıkıntılardan kurtulmak için Allah'a dua etmelidir	.60	.57
İnsanın kaderinde zengin olmak varsa olur	.60	.46
Mübarek şahısların hayır-duasını alan maddi sıkıntı çekmez	.58	.48
Allah nasip ederse kişi iyi bir is bulabilir	.56	.50
Maddi basari için en iyi şey Allah'a güvenmektir	.54	.54
Allah herkesin rızkını verir	.54	.49
Kişi Allah'a yakın olabileceği bir is seçmelidir	.51	.48
Dinine sarılana Allah mal-mülk verecektir	.49	.53
İnsan zengin de olsa çalışmaya devam etmelidir	.42	.38
Çalışan için yaptığı is değil helal olması önemlidir	.39	.36
Hakkıyla çalışarak zengin olmak isterim	.41	.37
Allah "yürü ya kulum" demeden kimse zengin olamaz	.39	.30
Arkadaş olacağım kimselerin dindar olması önemlidir	.36	.38
Açıklanan Varyans: % 32		
Cronbach Alpha: .85		
KMO : .88		
Barlett: .000		

6. 2. Kolay Kazanç Yönelimli-Hazcı Çalışma Tutumu Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği

Kolay Kazanç Yönelimli-Hazcı Çalışma tutumu ölçeğinin faktör ve madde analizi sonuçları Tablo 2’de verilmiştir. Buna göre ölçek 16 maddeden oluşmaktadır. Maddelerin birinci faktör yük değerleri .66 ile .38 arasında değişmektedir. Madde toplam korelasyonları ise .54 ile .33 aralığındadır. Faktörün tek başına açıkladığı varyans oranı %29; Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .83 olarak tespit edilmiştir. Birinci faktör yük değerleri ölçek maddelerinin birbiriyle yeterli düzeyde ilişki içinde olduklarını gösterirken, madde toplam korelasyon değerleri de ölçek maddelerinin ayırt etme gücünü göstermektedir. Bu değerlere göre Kolay Kazanç Yönelimli-Hazcı Çalışma tutumu ölçeğinin yeterli düzeyde bir geçerlik ve güvenirliğe sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 2: Kolay Kazanç Yönelimli-Hazcı Çalışma Tutumu Ölçeğinin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları

Kolay Kazanç Yönelimli-Hazcı Çalışma Tutumu Ölçek Soruları	Birinci Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
İnsan ne kadar zenginleşirse o kadar lüks yaşmalıdır	.66	.54
İnsan zengin olunca çalışmasına gerek kalmaz	.65	.55
Çok param olsa günümü gün ederdim	.62	.49
Az çalışarak çok kazanç getiren işleri tercih ederim	.60	.50
En iyi zengin olma yolu yüklü bir mirasa konmaktır	.58	.46
Çalışan için yaptığı iş değil aldığı para önemlidir	.54	.40
Kişî itibar kazandıran iş ve meslek seçmelidir	.53	.40
Paranın kendisi önemlidir. nereden geldiği değil	.53	.41
Fakirliğin tek çözümü paradır	.53	.45
İsinde yükselmek kişinin kurnazlığına bağlıdır	.53	.44
Basarılı kimse çalışmadan para kazanabilen kimsedir	.53	.45
Arkadaş olacağım kimsenin zengin olmasını isterim	.52	.41
Çalışmada amaç çok para kazanmaktır	.51	.41
En iyi zengin olma yolu piyango çıkmasıdır	.50	.42
Birey maaşa göre iş seçmelidir	.49	.39
Birikimlerimi bankada değerlendirilmede sakınca görmem	.38	.33
Açıklanan Varyans: %29, Cronbach Alpha: .83, KMO : .85, Barlett: 000		

6. 3. İş Yönelimli-Çileci Çalışma Tutumu Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirliği

Tablo 3, İş Yönelimli-Çileci Çalışma Tutumu Ölçeğinin faktör ve madde analizi sonuçlarını içermektedir. Tabloda yer alan 12 adet ölçek maddesinin birinci faktör yük değerleri .64 ile .30; madde toplam korelasyon değerleri ise .50 ile .23 arasında değişmektedir. İş Yönelimli-Çileci Çalışma Tutumu Ölçek maddelerinden olan “insan zenginleştikçe daha mütevazı bir yaşam sürmelidir” ile “çalışmak bir erdemdir” maddeleri ise madde toplam korelasyon değerleri .30’un olduğu halde Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı düştüğü için ölçekten çıkarılmamıştır. Faktörün açıkladığı varyans oranı % 26; Cronbach Alpha güvenirlilik katsayısı ise .72 ‘dir. Bu değerlere bakarak ölçek maddelerinin kendi aralarında iç tutarlılığının yeterli olduğu ve ölçeğin yapı geçerliğine sahip olduğu ifade edilebilir.

Tablo 3: İş Yönelimli-Çileci Çalışma Tutumu Ölçeğinin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları

İş Yönelimli-Çileci Çalışma Tutumu Ölçek Maddeleri	Birinci Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
Kişi isinde plan ve programlara uymalıdır	.60	.43
Başarının reçetesi kurallara uygun çalışmaktır	.64	.50
Fakirliğin çözümü çok çalışmaktır	.52	.40
Arkadaşlarımın çalışkan olmasını isterim	.53	.44
Hayır yapmak isteyen yeni işyerleri açmalıdır	.46	.37
Dini konularda imamlardan yardım istenmelidir	.51	.43
Kimse zengin de olsa orta yollu bir yaşamı tercih etmelidir	.48	.36
Maddi başarı için çalışkan olmak şarttır	.46	.33
Bir çalışan her zaman isini en iyi yapmakla yükümlüdür	.42	.37
Fakirliğin çözümü yeni işyerleri açmaktır	.35	.36
İnsan zenginleştikçe daha mütevazı bir yaşam sürmelidir	.33	.26
Çalışmak bir erdemdir	.30	.23
Açıklanan Varyans: %26		
Cronbach Alpha: .72		
KMO : .76		
Barlett: .000		

7. Sonuç

Bu çalışmada herhangi bir iş alanı, meslek, sektör ya da iş kolu dikkate alınmaksızın işçilerin çalışmayla ilgili tutumu/tutumları konu edilerek üç farklı çalışma tutumu üzerinde durulmuş, Mistik Yönelimli-Teslimiyetçi Çalışma Tutumu, Kolay Kazanç Yönelimli-Hazcı Çalışma Tutumu ve İş Yönelimli-Çileci Çalışma Tutumundan oluşan üç boyutlu bir “çalışma tutumu ölçeği” ortaya konmuştur. Yapılan istatistiki analizler neticesinde üç boyutta ele alınan çalışma tutumu ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kaynakça

- Tevhit Ayengin, “Çalışmanın Dini Temelleri: Kalvinizm ve İslam Örneği”, *İslami Araştırmalar*, Ankara 2005, c. 18, Sayı: 4, ss. 463-472.
- Takiyettin Mengüşoğlu, *Felsefi Anthropoloji*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1971.
- Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, Remzi Kitabevi, İstanbul 1994.
- Ezel Tavşancıl, *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*, Nobel Yay., Ankara 2002.
- Ahmet Onay, “Dindarlık Ölçme Çalışmaları”, *İslami Araştırmalar*, Ankara 2001, c. 14, Sayı: 3-4
- Niyazi Akyüz, *İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Din Anlayışı*, Gündüz Yay., Ankara 2007.
- Hakkı Kardeş, *Gördes ve Çevresinde Dini Hayat*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.
- Remzi Altunışık, Recai Coşkun, Serkan Bayraktaroğlu, Engin Yıldırım, *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*, 3. Baskı, Sakarya Kitabevi, Sakarya 2004.
- Şener Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, PegemA Yay., Ankara 2007.
- M. Duverger, *Sosyal Bilimlere Giriş*, çev.: Ünsal Oskay, 4.Baskı, Bilgi Yayınları, Ankara 1990.
- Muzaffer Sencer, *Türkiye’de Sınıfsal Yapı ve Siyasal Davranışlar*, May Yayınları, İstanbul 1974.
- Veysel Uysal, *Dini Tutum Davranış ve Şahsiyet Özellikleri*, İFAV Yayınları, İstanbul 1996.